

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תבוא - תשנ"ט - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

חשובות של הקב"ה עלינו לתת אל ליבנו דברי חז"ל הקדושים שהתייחסו לזה, על הרעש האיום שפקד את תורקיה ונהרגו אלפים ומהם בני ישראל.

המשנה בברכות פ"ט דנה בברכות מיוחדות כגון "הרואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל" וכדו' ואומרת הגמרא נ"ט, א' "על הזוועות" יברך או "שכוחו וגבורתו מלא עולם" או "עושה מעשה בראשית" ע"י שו"ע רכ"ז, א' ושואלת הגמרא: "מאי זוועות? אמר רב קטינא - גוהא ומפרש רש"י: "בלשונם קוראים רעידת האדמה גוהא".

נשים לב! יש רעידת אדמה, אומרים לאדם לפני שתברח, אתה חייב לברך. איפה יש לו פנאי או צלילות הדעת הרי הוא מבוהל, אעפ"כ חייב לברך! היה גאון בארס צובה ר' אברהם ענתבי ע"ה בעל המחבר ספר "יושב אוהלים" ועוד ספרים רבים. וספר זה הוא חיבר כשהיתה רעידת אדמה בעירו וכל התושבים ברחו וגרו באוהלים ישב גם הוא באוהלו ללא ספרים וחידיש חידושים והעלם על הכתב וכשהדפיס בספר בדקו את כל מקורותיו ולא נפלה אף טעות אחת ויהי לפלא!

הגמרא שם דנה מדוע באה רעידת האדמה? "בשעה שהקב"ה זוכר את בני ישראל בצער בין האומות העולם מוריד שתי דמעות לים הגדול וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו והיינו גוהא". "ורב קטינא דידיה אמר: סופק כפיו שנאמר: וגם אני אכה כפי כפי אל כפי והניחותי חמתי. ר' נתן אומר: אנחה מתאנח שנאמר: והניחותי חמתי בס' והנחמתי ורבנן אמרי: בועט ברקיע שנאמר: הידד כדורכים יענה אל כל יושבי הארץ. רב אחא בר יעקב אמר: דוחק את רגליו תחת כסא הכבוד שנאמר: כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי".

ורעש הזה עד היום אי אפשר לנבא ולחזות מראש מתי יקרה והיכן, שלא כמו הליקוי חמה ולבנה.

ביאור ספר הברית

הרב בעל "ספר הברית" ח"א מאמר י' פרק א' מבאר עניינו של רעש האדמה. והרב בעל בא"ח מזכירו הרבה בספריו וזה תורף דבריו: רעש האדמה נקרא בלשון חז"ל זוועה והוא מלשון הכתוב "לא קם ולא זע" ועניינו רעידת האדמה ואינו קורה בכל כדור הארץ רק במקצתה ומעולם לא רעשה כל הארץ והנה זה בא מחמת האויר העצור. בבטן האדמה ובהתחמם מן האש אשר גם הוא בארץ מתחת - יתרחב ויתפשט וחלקי האויר המתפשטים יבקשו להם אז מקום רחבת ידיים כי צר להם המקום שמה ורוצים לצאת מן המאסר, על כן הם בוקעים את הארץ או גורמים לה רעידה ותנועה קטנה או גדולה והנה רועשים ואולם תדעו ותאמינו לי שעם היות כי זה מטבע היסודות ומקרה הכרחי לפעמים לארץ...

בכל זאת הרעשים אשר במדינות המיושבות, עפ"י ה' יחנו ויסעו... והכל לפי רעת האדם והעם היושב עליה המעט הוא אם רב. בפרט אם ביושב הארץ ההיא העם בחר לו יי, שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל. וככה אמרו חז"ל "בשעה שהקב"ה מרעיש עולמו אליה בא ומזכיר זכות אבות והקב"ה מתמלא רחמים". ועוד אמרו: "שאל בלצא את ר' עקיבא מהיכן הרעש נעשה? א"ל: בשעה שהקב"ה מסתכל ורואה ביתו חרב כביכול הוא מקנא ומיד שמים וארץ רועשים..." ובזוהר שמות: "דכל זמנא רגשא ארעא כד קם ממונה דיעבד עמכון ביש". והביא עוד פסוקים "מקצפו תרעש

השיעור לעילוי נשמת:

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: כי תבוא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ט.

נשים בתקיעת שופר

כי תבא - ניצבים

פרשת "כי תבא" תבא תמיד בשבת שלפני האחרונה בשנה, והטעם משום "תכלה שנה וקללותיה" מגילה לא ע"א ושאלו המפרשים: מדוע לא בסוף השנה - ממש? ותירצו שלא רצו חכמים להצמיד הקללות שבפרשה לתחילת השנה.

ומיד אח"כ תבא פרשת "ניצבים" ע"י שו"ע או"ח תכ"ח, ד'. "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם..." - וידוע מה שאמרו בזה"ק שכל מקום שנאמר "ויהי היום" הוא יום ראש השנה - היום המיוחד ובאותו היום "כולכם" ניצבים לפני ה' למשפט "וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון" גדולים וקטנים מראשי שבטיכם ועד שואב מימין וכל העולם נדון מי לא נפקד כיום הזה עיין זוה"ק פרשת בא דף ל"ב.

ביכורים

בפרשת הבאת ביכורים נאמר בסוף הפרשה כ"ו, י"א "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוהיך ולביתך, אתה והלוי והגר אשר בקרבך".

"אתה וביתך" - ברור על מה השמחה שהוא זמן איסוף פירותיו. אלא "הלוי" מאן דכר שמייה? מדוע עליו לשמוח? אומר רש"י: "אף הלוי חייב בביכורים אם נטעו בתוך עריהם". וכן הגר צריך להביא ביכורים אלא שנחלקו רש"י ורמב"ם אם גם קורא מקרא ביכורים. אומר רש"י: "מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר לאבותינו". והרמב"ם חולק עליו וכך פסק בהלכות ביכורים ד', ג': "אבל הגר מביא וקורא לפי שנאמר לאברהם אב המון גויים נתתך - הרי הוא אב כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי השכינה ולאברהם היתה השבועה תחילה שיישרו בניו את הארץ..." וכן השיב לר' עובדיה הגר שיכול לומר בתפילה "אלוקי אבותינו" שו"ת הרמב"ם הוצאה חדשה סי' רצ"ג. עד כאן הפשט ואומר הרב אור החיים הקדוש שיש בפרשה זו רמז לארץ העליונה וכמו שפירש הרמב"ם "כל ישראל... לעולם יירשו ארץ..." זו ארץ החיים העולם הבא.

"ושמחת בכל הטוב" - בפשט, אם אדם חושב שחסר לו משהו אז שמחתו חסרה, אבל כאשר מה שיש לו זה "כל הטוב" אז מגיע לשמחה. אבל הרמז הוא "אין טוב אלא תורה" - "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם!" השמחה האמיתית היא רק בקיום תורה ומצוות! וע"ז נרמז ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה אבות פ"ו משנה ג'.

רעידת אדמה

דיברנו בשבוע שעבר על אלו שמחאו כפיים בשביל "הנצחון" של חילול השבת ר"ל ועל אלו שספקו כפיהם מצער. ואף שאסור לעשות

קול צופיך

מֵרֵן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כי תבוא - תשנ"ט - מאת מֵרֵן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הגמ' במס' ברכות מה: "אמר אביי נקטינן ב' שאכלו כאחד מצווה לחלק תניא נמי הכי שנים שאכלו כאחד מצווה לחלק בד"א כששניהם סופרין אבל אחד סופר אחד בור סופר מברך ובור יוצא." א"כ יוצא מהגמרא שרק כאשר אחד אינו יודע לברך -בור- אז חברו מוציאו אבל ששניהם יודעים אינו יכול להוציאו אפילו אם שניהם אכלו.

הגמ' במס' ר"ה כט. תני אהבה בריה דרב זירא כל הברכות כולם אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא, מוציא. ואם יצא, אינו מוציא. בעי רבא ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מהו? כיוון דחובה הוא מפיק או דילמא ברכה לאו חובה.

ת"ש דאמר רב אשי כי הווינן בי רב פפי הוי מקדש לן וכי הוי אתי אריסיה מדברא הוי מקדש להו - ראייה שאפשר לקדש שנית אע"פ שקידש כבר ויצא יד"ח.

ופירש רש"י שם "אעפ"י שיצא מוציא" - שהרי כל ישראל ערבין במצוות. "חוץ מברכת הלחם והיין" - שאינם חובה... אלא שאסור להנות מהעוה"ז בלא ברכה ובזו אין ערבות שאינו חובה לאדם לא ליתנהי ולא ליבריך".

כתב מר"ן בשו"ע סי' רע"ג סעי' ד' יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם דלדידהו הוי מקום סעודה ואע"ג דברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה כיון דהוי בורא פרי הגפן חובה לקידוש כקידוש היום דמי ויכול להוציאם אעפ"י שאינו נהנה והוא שאינם יודעים. כוונתו שאינם יודעים לקדש משמע מדברי מרן שאם יודעין לקדש לעצמם אינו יכול לקדש להם ועיין לבא"ח בראשית ש"ש אם המקדש לא אוכל אתם והשומעים לא יודעים לברך על הקידוש של שבת אבל יודעים לברך בורא פרי הגפן האם הם יברכו הגפן והוא יברך מקדש השבת, או שהמקדש יברך כל הברכות. וכן פסק. ועיין לכה"ח שם ס"ק ל"ו טוב שהמקדש ישתה במקום רביעית כדי שיהא לו קידוש במקום סעודה עיין שם ס"ק ל"ח אם מפסיק רביעית אחת.

והגר"א שם ס"ק י"ג הביא מקור לדברי מרן מהגמ' הנ"ל בברכות מה ע"ב שדוקא כשאחד סופר ואחד בור אז יכול להוציא יד"ח אף שכבר יצא אבל כששניהם סופרים אינו יכול.

במ"ב בס"ק כ' הביא דברי הפר"ח וארצות החיים החולקים על דברי מרן וסוברים שמדינא יכול להוציא בקידוש גם את מי שיוודע לכאורה סברתם שהגמ' ב"ה עיקר דלא חילקה בין יודע לאינו יודע אלא רק בין ברכות המצוות לברכות הנהנים וכתב המ"ב שלכתחילה המצווה שיקדש בעצמו כיוון שהוא בקי, כי חבירו המוציאו אינו יוצא עתה בקידוש. ובבה"ל הוסיף שעכ"פ בדיעבד מוציא בכל גווי אעפ"י שהשומע בקי. וכן משמע קצת מבא"ח שם. ועיין לכה"ח שם ס"ק ל"ה.

כתב בשו"ע סי' תקפ"ה קודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר ויברך שהחינו. אם טעה ואמר לתקוע או על תקיעת יצא. עיין מש"ב וכה"ח שם.

וכי הרמ"א ואין חילוק בין יברך לעצמו או שכבר יצא ומברך להוציא אחרים אפ"י הכי התוקע מברך ב' ברכות הנז' וכי מ"ב ס"ק ה' האחרונים העלו דבאופן זה שכבר יצא התוקע בעצמו טוב יותר שיברכו השומעים אא"כ אינם יודעים לברך אז יברך בשבילם להוציאם. ומנהג העולם להקל להוציאך בכל גווי ואין למחות בהם כי כן הוא עיקר מדינא כמ"ש הפר"ח והגר"א. עכ"ל.

וכי הכה"ח שם אות כא על דברי המ"ב אבל מ"ש מ"ב אות ה' דאין

הארץ" ירמיה י' מציון ישאג וכו' ורעשו שמים וארץ יואל ד' וכו' המביט לארץ ותרעש וכו'.

עצת בעל ספר הברית

ממשיך בעל ספר הברית ומלמדנו. כיצד עם ישראל צריך להתייחס לאירועים אלו: "ולכן כל משכיל ידרוש את אלוקים ופניו ישחר שלא תבאנה, או להסיר אחרי בואה ואם רעשו שמים וארץ ה' מחסה לעמו ומעוז לבית ישראל... וע"כ ניחל מן התשובה ותפילה וצדקה הצלה ועזר. אבל הרשעים יכסלו בס באמרו לכל מקרה הוא..." "והנה חכמי הטבע חתרו בשום שכל למצוא ברעש סיבותיו ואותותיו כמדובר, אמנם בחקירת רפואתו והצלתו נלאו למצא הפתח." "ולמען אחי ורעי אמרתי להודיע לזה ג' רפואות ועצות טובות: אחת טבעית, ואחת סגולית ואחת אלוקית. הטבעית - היא לברוח והסגולית - היא שיאמר ג' פעמים פסוק "וינועו אמות הסיפים מקול הקורא והבית ימלא עשן" פנים ואחור ישר והפוך והאלוקית - והיא הבדוקה שבכולן והנאמנה והוא לדרוש את אלוקים ולשחר פניו בתשובה ותפילה וצדקה ושב ורפא לו, כי אלוקים לנו מחסה ועוז עזרה בצרות נמצא מאד, על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים כי ה' צבאות עמנו משגב לנו. ואם שלוש אלה יעשה - טוב אשר תאחזו בזה וגם מזה אל תנח ידך" עכ"ל. וסיכומו של דבר: אנתנו צריכים לחזור בתשובה והעולם כולו צריך לחזור בתשובה. ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. וכאמור אין אנו עושים חשבוננו של עולם על איזה עבירה זה בא ונחזור בתשובה על הכל.

אמירת זכרון תרועה ויום תרועה

המשנה במס' ראש השנה כ"ט, ב' אומרת שראש השנה שחל בשבת אין תוקעים בשופר והטעם משום חשש טלטול השופר ברשות הרבים ועיין במסכת סוכה דף מ"ג טעם נוסף ועיין ברי"ף מגילה דף ג'.

ואומרת הגמרא שם "מנא הני מילי? א"ר לוי בר לחמא א"ר חמא בר חנינא: כתוב אחד אומר: "שבתון זכרון תרועה" ויקרא כ"ג וכתוב אחד אומר: "יום תרועה יהיה לכם" במדבר כ"ט והיינו שזכרון תרועה משמעו רק להזכיר התרועה ולא להריע ממש. מקשה רבא "אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקיעינן? ועוד - הא לאו מלאכה היא" אלא חכמה בלבד ושבות מדרבנן! ואיך נעקר דין תורה מפני איסור דרבנן? "אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן גזרו ביה וכו"י" ועייל לעיל.

ונפסק בשו"ע תקפ"ב ז' "אם חל בחול אומר יום תרועה מקרא קודש ואם חל בשבת אומר זכרון תרועה". ואם טעה והחליף 'זכרון תרועה' 'ביום תרועה' בדיעבד אין מחזירין אותו שהרי התורה כתבה 'זכרון תרועה' אעפ"י שמותר מן התורה לתקוע בשופר בשבת וכן פסקו המשנה ברורה וכה"ח בשם אחרונים. והטעם כתב הפר"ח שהרי בתורה כתוב זכרון תרועה ובשבת מדאורייתא כן תוקעים ושני הלשונויות שייכות בחול ובשבת. והשד"ח ח"ט מערכת ראש השנה סימן ב' אות א' הוסיף טעם ממה שכתב התרומת הדשן סי' קמ"ה שיש סברא לומר שתמיד יאמרו "זכרון תרועה מקרא קודש" שזהו לשון הפסוק ע"ש. ועוד הוסיפו המפרשים טעם שהזכרון הוא זכרון אלו של יצחק שנכון וטוב הן בחול והן בשבת. וכל זה בדיעבד אבל לכתחילה בשבת "זכרון" ובחול "יום תרועה" ועיין רש"י שם ד"ה זכרון.

מי שקיים כבר המצווה האם יכול להוציא אחרים?

